

Úřad pro mezinárodněprávní
ochranu dětí

Metodické doporučení pro zprostředkování mezinárodního osvojení do ciziny

datum účinnosti: 1. dubna 2010
zpracoval: Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí
č. j. K 69/10

1 Možnost zprostředkování osvojení dětí z České republiky do zahraničí

Zprostředkovat osvojení dítěte z České republiky (dále jen „ČR“) do zahraničí je oprávněn pouze Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí (dále jen „Úřad“), který je ústředním orgánem podle Úmluvy o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení z 29. května 1993 (dále jen „Haagská úmluva“). Zprostředkování osvojení se provádí pouze v případě, že dítě je osvojitelné podle českého práva, tedy pokud:

1. rodiče dítěte dali souhlas s osvojením dítěte neznámými osvojiteli; takový souhlas mohou dát rodiče nejdříve po šesti týdnech od narození dítěte; souhlas s osvojením dávají rodiče před soudem nebo orgánem sociálně-právní ochrany dětí, nebo
2. rodiče jsou zbaveni rodičovské zodpovědnosti; o zbavení rodičovské zodpovědnosti rozhoduje soud, rodiče jsou procesní stranou takového řízení, nebo
3. soud rozhodl o nezájmu rodičů dle zákona o rodině; rodiče nejsou procesní stranou takového řízení; nebo
4. rodiče dítěte nejsou známi, nebo
5. se jedná o osiřelé dítě bez dalších příbuzných.

Jako společné dítě mohou dítě osvojit pouze manželé. O zprostředkování osvojení mohou žádat i osoby, které žijí samy. Osvojení páry stejného pohlaví se nepřipouští.

Mezi osvojitelem a osvojencem musí být zachován přiměřený věkový rozdíl [§ 65 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o rodině“)]. Osvojením má mezi osvojencem a osvojitelem vzniknout vztah stejný jako mezi rodiči a dětmi, čili i věkový rozdíl má odpovídat přirozenému věkovému rozdílu mezi rodiči a dětmi (§ 63 zákona o rodině).

V ČR je důsledně uplatňován princip subsidiarity mezinárodního osvojení. Mezinárodní osvojení je proto možné pouze pro děti, pro které se nepodaří najít vhodnou osvojitelskou nebo pěstounskou rodinu v ČR. Pro děti je vhodná péče v ČR hledána po dobu šesti měsíců od okamžiku, kdy je dítě osvojitelné. Vhodná rodina je hledána orgány sociálně-právní ochrany dětí (dále jen „OSPOD“).

2 Žádost o zařazení do evidence žadatelů vhodných stát se osvojiteli

Žadatelé o osvojení dítěte z ČR se s žádostí o zařazení do evidence (příloha č. 1) obracejí na Úřad prostřednictvím ústředního orgánu nebo pověřené organizace přijímajícího státu. Řízení o zařazení se vede v písemné formě.

Žádost o zařazení do evidence musí obsahovat náležitosti stanovené zákonem č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „správní řád“). Jako přílohy žádosti musejí žadatelé předložit:

1. schválení žádosti o osvojení – schválení musí být provedeno příslušným orgánem přijímajícího státu, musí obsahovat výslovné určení, že žadatelé jsou vhodní a způsobilí k osvojení podle práva přijímajícího státu a musí obsahovat i charakteristiku dětí, o které jsou schopni žadatelé kvalifikovaně pečovat
2. rodné listy žadatelů

3. doklady o státním občanství žadatelů
4. osvědčení o bezúhonnosti žadatelů – výpis z rejstříku trestů, ne starší tří měsíců
5. oddací list žadatelů
6. zprávu o sociálním šetření (home study) – vypracovanou k tomu oprávněným sociálním pracovníkem, ne starší jednoho roku
7. zprávu o posouzení osobnosti – vypracovanou psychologem, včetně vyšetření se zaměřením na odhalení případné psychopatologie, ne starší jednoho roku (příloha č. 2)
8. zprávu o zdravotním posouzení žadatelů – vypracovaná praktickým (všeobecným, rodinným, obvodním apod.) lékařem
9. doklad o zaměstnání žadatelů
10. doklad o příjmech žadatelů
11. souhlas žadatelů s prováděním kontrol dítěte v dobách stanovených Úřadem (příloha č. 3)
12. vyplněný dotazník (příloha č. 4, část A vyplní žadatel a žadatelka jednotlivě, část B vyplní žadatelé společně)
13. fotodokumentaci – obsahem fotodokumentace by měly být fotografie žadatelů, eventuálně dětí žijících ve společné domácnosti, či jiných osob žijících ve společné domácnosti, širší rodiny a bytových podmínek žadatelů

Jako přílohy se předkládají originály dokumentů nebo jejich ověřené kopie. Žádost o zařazení do evidence žadatelů o osvojení (příloha č. 1), stejně tak i přílohy žádosti, musejí být předloženy v českém jazyce. V případě, že dokumenty, které jsou součástí žádosti, ani sama žádost nejsou v českém jazyce, musí být předložen jejich originál opatřený ověřeným českým překladem. Náklady na překlady dokumentů nesou žadatelé.

Dnem doručení žádosti Úřad zahájí řízení o zařazení do evidence žadatelů vhodných stát se osvojiteli a zašle žadatelům prostřednictvím ústředního orgánu nebo pověřené organizace přijímajícího státu oznámení o zahájení řízení. Úřad je povinen rozhodnout ve věci v souladu s ustanovením § 71 odst. 3 správního řádu.

V případě, že žádost neobsahuje veškeré náležitosti, Úřad řízení přeruší (§ 64 správního řádu) a vyzve žadatele k doplnění chybějících dokladů či údajů. Pro doplnění Úřad stanoví lhůtu a v případě, že žadatelé nesplní povinnost jim takto uloženou ve stanovené lhůtě, Úřad řízení zastaví (§ 66 správního řádu) a žadatele do evidence nezařadí.

V rámci řízení o zařazení do evidence žadatelů vhodných stát se osvojiteli Úřad posuzuje soulad žádosti s českým veřejným pořádkem a platnými mezinárodními smlouvami.

Rozhodnutí o zařazení, případně o nezařazení do evidence se doručuje žadatelům prostřednictvím ústředního orgánu nebo pověřené organizace přijímajícího státu. Rozhodnutí se doručuje v českém jazyce, náklady na překlad nesou žadatelé. Žadatelé mají lhůtu 15 dnů ode dne oznámení rozhodnutí pro podání odvolání (§ 83 správního řádu) v případě, že s rozhodnutím nesouhlasí. Odvolání se podává k Ministerstvu práce a sociálních věcí prostřednictvím Úřadu. Odvolání nemá odkladný účinek.

Žadatelé mají právo se před vydáním rozhodnutí seznámit se spisovou dokumentací, která je podkladem pro vydání rozhodnutí.

S podáním žádosti není spojena žádná poplatková povinnost.

Přílohy, které jsou součástí žádosti o zařazení do evidence žadatelů o osvojení, musejí být ústředním orgánem nebo pověřenou organizací přijímajícího státu v průběhu zprostředkování osvojení pravidelně (jednou za rok) řádně aktualizovány.

3 Výběr vhodných žadatelů pro dítě (matching), seznámení se žadatelů s dítětem (interakce) a svěření dítěte do péče budoucích osvojitelů

3.1 Evidence dětí vhodných k osvojení

Úřad vede evidenci dětí vhodných k osvojení do zahraničí. Spisová dokumentace dítěte obsahuje:

1. přehledný list dítěte (informace o dítěti)
2. zprávu o sociální situaci dítěte
3. zprávu o psychologickém vyšetření dítěte
4. zprávu o zdravotním stavu dítěte
5. kopii osvědčení o státním občanství dítěte
6. kopii rodného listu dítěte
7. doklad prokazující osvojitelnost dítěte
8. doklad prokazující zachování principu subsidiarity
9. fotografie dítěte

3.2 Spárování žadatelů a dítěte (matching)

Na základě dokumentace dítěte a dokumentace žadatelů provede Úřad návrhy spárování dítěte s vybranými žadateli (žadatelskými páry), tzv. matching. Tyto návrhy předkládá k posouzení Poradnímu sboru Úřadu pro náhradní rodinnou péči.

O provedeném výběru informuje Úřad Ministerstvo práce a sociálních věcí a zasílá ústřednímu orgánu nebo pověřené organizaci přijímajícího státu oznámení o výběru konkrétních žadatelů o osvojení pro konkrétní dítě, tzv. matching letter. Ústřední orgán nebo pověřená organizace posoudí výběr provedený Úřadem.

Matching letter obsahuje:

1. zdravotní zprávu dítěte
2. psychologickou zprávu dítěte
3. zprávu o sociální situaci dítěte
4. důvod, na jehož základě je dítě osvojitelné
5. fotografii dítěte

3.3 Interakce

3.3.1 Průběh interakce

V případě, že po důkladném zvážení mají žadatelé zájem o seznámení se s dítětem, sjedná Úřad po dohodě se zařízením, kde je vykonávána ústavní výchova, nebo se zařízením pro děti vyžadující okamžitou pomoc, ve kterém je dítě umístěno (dále jen „zařízení“), termín návštěvy žadatelů k uskutečnění kontaktu s dítětem (interakce).

Zařízení obdrží informace potřebné k uskutečnění interakce od právníka Úřadu, který vede spis (dále jen „odpovědný právník Úřadu“) tj. termín příjezdu žadatelů, pokyny k průběhu a hodnocení interakce. OSPOD, který vede spisovou dokumentaci dítěte, nebo poručník dítěte, obdrží od odpovědného právníka Úřadu informace o interakci a je vyzván, aby se osobně seznámil s jejím průběhem a své hodnocení zaslal Úřadu v době před ukončením interakce. Termín a základní informace o interakci (ubytování, tlumočení apod.) jsou sděleny ústřednímu orgánu nebo pověřené organizaci přijímajícího státu. Délka interakce je individuální, zpravidla se pohybuje v rozmezí 14 až 21 dnů.

Žadatelé přijíždějí vždy nejprve do sídla Úřadu, kde jsou uvedeni do problematiky interakce a dalších kroků odpovědným právníkem Úřadu, jenž bude jejich kontaktní osobou po celou dobu pobytu v ČR. Psycholog Úřadu provede se žadateli vstupní pohovor. V případě, že žadatelé hovoří plyně anglicky, není zpravidla nutná přítomnost tlumočnicka na Úřadě.

Následuje první návštěva zařízení a setkání žadatelů s dítětem, která proběhne vždy za přítomnosti tlumočnicka a psychologa Úřadu společně s odborným personálem zařízení (ředitel nebo jiná odpovědná osoba, lékař a psycholog zařízení). Psycholog Úřadu zpracuje podrobnou zprávu o začátku interakce a dohodne s ředitelem nebo jinou odpovědnou osobou zařízení postup při psaní zpráv o průběhu interakce. První zpráva ze zařízení je zaslána na Úřad kontaktní osobě s odstupem 3 až 5 dnů od zahájení interakce. Pokud je průběh bezproblémový, navštíví psycholog Úřadu za přítomnosti tlumočnicka zařízení opět po 7 až 10 dnech, aby vyhodnotil, zda je možné přistoupit k dalším administrativním krokům (řízení o svěřeni dítěte do péče budoucích osvojitelů). Následuje vyžádaná zpráva od OSPOD a zpráva ze zařízení o pokrocích v interakci, která by měla porovnat první dny s aktuální situací a shrnout všechny okolnosti do závěrečného doporučení.

Pravidla pro případ komplikací v interakci viz dále bod 3.3.3.

V případě pozitivní interakce jsou žadatelé povinni Úřadu sdělit, zda mají v úmyslu převzít navrhované dítě do péče se záměrem je v budoucnu osvojit.

3.3.2 Svěření do péče budoucích osvojitelů

Žadatelé podávají Úřadu žádost o svěření dítěte do své péče (příloha č. 6). Žádost se podává v českém jazyce nebo v cizojazyčném originálu spolu s překladem do českého jazyka. S podáním žádosti není spojena žádná poplatková povinnost.

Dnem doručení žádosti Úřad zahájí řízení o svěření dítěte do péče budoucích osvojitelů. Úřad vydá souhlas s pokračováním řízení dle [čl. 17 písm. c) Haagské úmluvy] (příloha č. 5). Úřad je povinen rozhodnout ve věci ve lhůtě podle § 71 odst. 3 správního řádu. Podmínkou zahájení řízení o svěření dítěte do péče budoucích osvojitelů rovněž je, že ústřední orgán nebo pověřená organizace přijímajícího státu vydá a zašle Úřadu souhlas s pokračováním řízení [čl. 17 písm. c) Haagské úmluvy].

V případě, že dítě nemá poručníka, ustanoví mu Úřad pro účely tohoto řízení opatrovníka [§ 32 odst. 2 písm. a) správního řádu]. Úřad účastníkům řízení oznamuje zahájení řízení a umožní jim nahlédnout do spisu.

Rozhodnutí o svěření dítěte do péče budoucích osvojitelů se doručuje poručníkovi, případně opatrovníkovi. Žadatelům se rozhodnutí doručuje při osobní návštěvě na Úřadě, kde jsou současně poučeni o dalších právních krocích a kde je jim po převzetí rozhodnutí a po splnění podmínek jeho právní moci předán cestovní doklad dítěte, jehož vystavení zajistí Úřad ve spolupráci se zařízením.

Vystavení cestovního dokladu je bezplatné. Cestovní doklad vystavuje příslušný správní úřad podle zákona č. 329/1999 Sb., o cestovních dokladech, ve znění pozdějších předpisů. O nový cestovní doklad po přemístění dítěte do ciziny mohou žadatelé požádat prostřednictvím zastupitelského orgánu České republiky, nebo se obrátit na Úřad.

Pro případ, že účastníci s rozhodnutím o svěření do péče budoucí osvojitelů nesouhlasí, mohou proti němu podat do 15 dnů odvolání k Ministerstvu práce a sociálních věcí prostřednictvím Úřadu. Odvolání nemá odkladný účinek (§ 64 odst. 3 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů).

Budoucí osvojitelé obdrží při převzetí dítěte v zařízení za přítomnosti tlumočnicka:

1. originál rodného listu dítěte
2. propouštěcí zdravotní zprávu dítěte
3. průkaz zdravotní pojišťovny dítěte
4. očkovací průkaz dítěte, obsahující přehled očkování

Po převzetí dítěte budoucími osvojiteli zašle Úřad ústřednímu orgánu nebo pověřené organizaci přijímajícího státu:

1. osvědčení o souhlasu s mezinárodním osvojením (čl. 20 Haagské úmluvy)
2. kopii osvědčení o státním občanství dítěte (na vyžádání)
3. kopii dokladu, na základě kterého je dítě osvojitelné (na vyžádání)

Veškeré náklady spojené s tlumočením a překlady hradí žadatelé.

3.3.3 Komplikace v interakci

V případě nezdaru v interakci zařízení neodkladně informuje kontaktní osobu Úřadu, a ta informaci neprodleně předá psychologovi Úřadu, který vyhodnotí po domluvě se zařízením, zda a kdy je nutná jeho návštěva v místě interakce. Při ní by měl být proveden za přítomnosti tlumočnicka podrobný rozbor situace jak s osvojiteli, tak se zaměstnanci zařízení, kteří jsou interakci přítomni. V návaznosti na zjištěná fakta může psycholog Úřadu:

- a) doporučit nová opatření, která by situaci pomohla řešit tak, aby interakce mohla dál probíhat, nebo
- b) navrhnout ukončení interakce, protože zlepšení je málo reálné, nebo protože jsou žadatelé rozhodnutí odstoupit od zprostředkování osvojení.

Pokud budou navržena další opatření podle písm. a), Úřad do 3 až 5 dnů vyhodnotí jejich účinnost na základě komunikace se žadateli o osvojení a zaměstnanci zařízení, případně na základě šetření psychologa Úřadu na místě.

V případě postupu podle písm. b) budou o závěrech jednání informováni žadatelé, kteří podepíší protokol z jednání, v němž formulují svůj názor na nezdárný průběh interakce, případně svůj souhlas s jejím ukončením. O závěrech psycholog Úřadu informuje odpovědnou osobu zařízení a kontaktní osobu Úřadu, která informuje OSPOD (poručníka) a ústřední orgán nebo pověřenou organizaci přijímajícího státu. Psycholog Úřadu následně zpracuje zprávu z celého procesu jednání, která je součástí spisu.

V případě ukončení interakce zašle ústřední orgán nebo pověřená organizace přijímajícího státu Úřadu hodnocení interakce a stanovisko k dalšímu postupu Úřadu ve vztahu ke konkrétním žadatelům.

4 Vzájemná informovanost o postupu osvojení a opatření přijatá po jeho dokončení

Po svěřeni dítěte do péče budoucích osvojitelů jsou ústřední orgány nebo pověřené organizace přijímajícího státu povinny zasílat Úřadu (čl. 20 Haagské úmluvy) zprávy o situaci dítěte v rodině, tzv. follow-up reports (čl. 20 Haagské úmluvy). K tomu v přijímajícím státě pověřená osoba navštíví rodinu a provede šetření. O výsledcích šetření vypracuje zprávu, ke které bude přiložena aktuální lékařská zpráva a fotografie dítěte spolu s ostatními členy rodiny (příloha č. 9). Doby pro vypracování zpráv jsou následující:

1. po 1 měsíci
2. po 3 měsících
3. po 6 měsících
4. po 9 měsících
5. po 12 měsících
6. po 18 měsících
7. po 24 měsících
8. po 36 měsících
9. po 48 měsících pobytu dítěte v přijímajícím státě.

Takto vypracované zprávy spolu s jejich překladem do českého jazyka zašle příslušný ústřední orgán nebo pověřená organizace přijímajícího státu Úřadu.

Pokud v rámci šetření zjistí pověřený sociální pracovník přijímajícího státu, že umístění dítěte v péči budoucích osvojitelů není v nejlepším zájmu dítěte, ústřední orgán přijímajícího státu bude neprodleně informovat stát původu a podnikne opatření potřebná pro ochranu dítěte (čl. 21 Haagské úmluvy).

Po 6 měsících od umístění dítěte v přijímajícím státě a po předložení 3 zpráv mohou osoby, jimž je dítě svěřeno do preadopční péče, podat Úřadu žádost o vydání rozhodnutí o souhlasu s osvojením dítěte do ciziny (§ 63 odst. 2 a § 67 odst. 3 zákona o rodině a § 35 odst. 2 písm. i) zákona

č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů). O žádosti se rozhoduje ve správním řízení.

Žádost se podává prostřednictvím příslušného ústředního orgánu nebo pověřené organizace přijímajícího státu, spolu s překladem do českého jazyka (příloha č. 7). Řízení o vydání souhlasu s osvojením nezletilého do ciziny je zahájeno dnem doručení žádosti Úřadu. V případě, že dítěti není ustanoven poručník, Úřad ustanoví nezletilému dítěti opatrovníka. Opatrovníci budou Úřadem předloženy všechny dosud doručené zprávy o situaci dítěte v rodině. Účastníkům řízení bude zasláno oznámení o zahájení řízení. Úřad vydá rozhodnutí o souhlasu s osvojením v souladu s § 71 správního řádu. Proti rozhodnutí se lze ve lhůtě 15 dnů od jeho oznámení odvolat, a to prostřednictvím Úřadu k Ministerstvu práce a sociálních věcí. Odvolání má odkladný účinek (§ 85 správního řádu).

Účastníci řízení mají právo nahlížet do spisu a před vydáním rozhodnutí se seznámit se spisovou dokumentací, která je podkladem pro vydání rozhodnutí.

Jakmile dojde k osvojení dítěte v cizině, přijímající stát o této skutečnosti uvědomí stát původu tím, že zašle doklad ve smyslu čl. 23 Haagské úmluvy, kde potvrdí, že osvojení bylo provedeno v souladu s Haagskou úmluvou (příloha č. 8).

Brno 31. března 2010

JUDr. Zdeněk Kapitán, Ph.D.
ředitel